

ВСТУПНЕ СЛОВО

Черней В.В., ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Здійснення в сучасних умовах реформаторських заходів відносно практичних підрозділів, об'єднаних сферою оновлених повноважень МВС як цивільного органу з реалізації державної політики у сферах протидії злочинності та забезпечення публічного порядку, комплексного управління державним кордоном, громадянства та міграції, цивільного захисту, пожежної безпеки та протидії надзвичайним ситуаціям, об'єктивно передбачає запровадження принципово нової моделі відомчої системи освіти, у межах якої формуватиметься та вдосконалюватиметься кадровий потенціал відповідних служб. Відповідно до Положення про Міністерство внутрішніх справ України (пп. 56 п. 4), на базі навчальних закладів, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ, здійснюються підготовка та професійне навчання кадрів для потреб відомства та Національної поліції України [1].

Вирішення концептуальних завдань щодо реформування відомчої освіти МВС України передбачає врахування досвіду організації та функціонування національних поліцейських систем інших європейських країн (Польщі, ФРН) та США.

Останніми роками в зарубіжних країнах намітилися позитивні тенденції в системі професійної освіти кадрів поліції, що забезпечують приведення освіти й підготовки правоохоронців у відповідність до вимог часу та зумовлені змінами в поліцейській діяльності. До таких тенденцій належать: демократизація процесу відбору в поліцію; професіоналізація, що ґрунтується на базовій професійній підготовці (початковій і подальшій) та керуванні кар'єрою з урахуванням набутих компетенцій; удосконалення професійної підготовки персоналу, розвиток ініціативи працівників, самостійності в прийнятті ними рішень і почуття

особистої відповідальності; відхід від військових традицій і створення власних; гуманізація процесу навчання; інтелектуалізація освіти; прагнення відомчої вищої освіти до якнайбільшої відповідності стандартам загальногромадянської і загальноуніверситетської освіти; формування творчого мислення та розвиток особистісних здібностей фахівців різних напрямів поліцейської діяльності; використання в процесі підготовки співробітників поліції технологій дистанційної, відкритої та безперервної освіти; прагнення систем поліцейської освіти різних країн до інтеграції та кооперації.

Під впливом політичних, історичних, соціально - педагогічних та інших чинників у різних країнах сформувалися певні моделі систем поліцейської освіти, зокрема в Європі наявні такі: німецька - з обов'язковим проходженням практики та додатковим навчанням (підвищення кваліфікації) перед призначенням на вищу посаду, досить тривалими термінами підготовки; французька - з централізованим управлінням освітою, відносно нетривалими термінами навчання; британська - якій притаманні рання вузька спеціалізація та децентралізація підготовки. Іноді відбувається поєднання ознак європейських та американської моделей (Хорватія, Угорщина, Туреччина, Грузія та ін.) [2].

Особливістю європейської доктрини професійної поліцейської освіти, на відміну від американської, є те, що поліції країн Європи з самого початку прагнули створити освітні відомчі системи, які дають повноцінну дипломовану освіту, пристосовану й до інших сфер діяльності, що прирівнюється до загальнодержавного освітнього ступеня та конвертується поза діяльністю поліції (це визнано важливим фактором соціального та професійного захисту осіб, які завершили службу в поліції). Зміст американської традиції професійної поліцейської освіти полягає в тому, що там беруть на службу вже за наявності певного освітнього ступеня, а відомчі навчальні заклади (поліцейські академії, коледжі, навчальні центри) надають лише спеціальну підготовку необхідного професійно-посадового рівня, що не вважається дипломованою освітою. Дипломовану вищу освіту в США надають лише коледжі й університети, що не є структурною

частиною поліцейської системи (аналогічну модель реалізовано в Грузії) [3].

Як поліцейська освіта, так і поліцейська підготовка в країнах Європи та США мають трирівневу побудову, в умовах якої по-різному здійснюються взаємодія та інтеграція з цивільними національними освітніми системами: перший рівень - первинна професійна підготовка; другий рівень - спеціалізована підготовка середнього складу; третій рівень - підготовка кадрів вищого складу поліції.

Ураховуючи досвід підготовки поліцейських у Німеччині та Польщі, доцільно забезпечити дотримання принципу регіонального розміщення, зокрема пропорційного розташування в кожному регіоні навчальних закладів різних типів. Перевагами дотримання цього принципу є наближеність навчального закладу до замовника підготовки, економія коштів на відрядження слухачів заочної форми навчання та курсів післядипломної освіти, направлення курсантів на практику й подальшу службу безпосередньо до місць їх проживання тощо.

У трирівневій системі професійної відомчої освіти, що повністю узгоджено із Законом України «Про Національну поліцію», має бути враховано: принцип стабільності й наступності в кадровому призначенні поліцейських (з урахуванням здібностей і професійних якостей кожного поліцейського); поступове підвищення рівня знань, умінь, навичок у міру просування по службі та необхідності реагування на умови службової діяльності; всі види професійної освіти, включаючи підготовку, спеціалізацію та підвищення кваліфікації, взаємопов'язані з практичним навчанням.

Підготовка кадрів поліції у вищих навчальних закладах МВС зі специфічними умовами навчання має також інші безперечні переваги: по-перше, відбувається злагоджена взаємодія із замовниками (практичними підрозділами поліції), надання ними фахової, з урахуванням інтересів практики, консультативної та експертної допомоги, видання наочних посібників та матеріалів для всіх видів занять, тренінгів і навчань, участь висококваліфікованих фахівців як викладачів, тренерів та інструкторів; по-друге, зберігається можливість потенційного впливу на резерв поповнення і за потреби завчасного маневрування ним відповідно до ситуації; по-третє,

постійний і перемінний склад таких закладів є резервом МВС та Національної поліції, який може бути залучено до охорони правопорядку під час будь-яких масових заходів та в екстремальних ситуаціях, а також у перебігу відпрацювання територій, проведення масштабних операцій, у їх числі оперативно-профілактичного та рятувального характеру.

Особливу увагу слід приділяти й підвищенню професійного рівня викладацького складу навчальних закладів. При заміщенні посад науково-педагогічних працівників має бути враховано: стаж практичної роботи кандидатів у підрозділах відповідної спеціалізації, наявність у них педагогічного досвіду, а також участь у програмах підвищення кваліфікації, серед іншого за кордоном. З викладачами необхідно укладати контракт, яким потрібно передбачити щорічне проходження атестації та обов'язкове стажування в профільних службах поліції.

На додаток до основного рівня професійної освіти, необхідною є розгалужена багатопрофільна мережа післядипломної освіти (підвищення кваліфікації), що функціонуватиме як на базі навчальних закладів, так і у формі службової підготовки безпосередньо в підрозділах поліції (тренінгових центрах) на місцях. Реальне втілення одного з головних принципів «навчання впродовж життя» означає, що незалежно від стажу роботи, вислуги років, займаної посади поліцейський повинен удосконалювати свої професійні знання, займатися самоосвітою.

За прикладом європейських країн, під патронатом правоохоронних органів необхідним є функціонування професійно орієнтованих ліцеїв, коледжів, курсів, шкіл для молоді, що надалі планує працювати в поліції.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 878 // Офіційний вісник України. - 2015. - № 89. - Ст. 43.

2. Полиция зарубежных стран: система организации и опыт профессиональной подготовки кадров : [учеб. пособие] /

Якубов А. С., Асямов С. М., Таджиев А. А., Миразов Д. М. - Ташкент : Акад. МВД Респ. Узбекистан, 2010. - 452 с.

3. Основні напрями реформування органів внутрішніх справ України в контексті досвіду зарубіжних країн та європейських стандартів діяльності поліції [Текст] : аналітичний огляд / [С. Д. Гусарев, Т. А. Авакян, С. С. Чернявський та ін.]. - Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. - 168 с.